

„La vorbe mari, fapte mari“ sună scurt o zicală populară, una din multele care în laconismul lor, adesea mucalit și întotdeauna înțelept, conține o adevărată sinteză, o privire asupra oamenilor și moravurilor lor, o reacție și un avertisment totodată. Căci nimic nu a fost mai cu generozitate dăruit în trecutul țării noastre decât vorbele. La colț de stradă ori în cărucii, prin cluburi ori în parlament, vorba era fantoma obsedantă pe care căuta s-o cuprindă toată lumea de cațavenci și sarfurizi, cu pletora lor de ucenici și admiratori. Și câte destine nu s-au modelat după iscusința de a manevra vorbe, pentru că dacă natura l-a făcut pe român poet, o anume rânduială socială i-a făcut pe cei ce au rîvnit să-l conducă, oratori. Iar bătrînul și necruțătorul nostru Ion Luca Caragiale nu ni l-a zugrăvit el oare — ca să-i cunoaștem mai bine și să-i disprețuim mai puternic — luindu-le vorba drept chip?

Dar ce sumbră realitate căutau să ascundă toți acești flecari care încercau să îmbete cugetele și să le îndobitocască pentru a-i menține mai departe pe oameni în urgia exploatare. Toată lumea mizeră a mahalalei — lingă care a trăit și pe care a făcut-o nemuritoare George Mihail Zamfirescu —, muncitorimea, țărănimea satelor se zbăteau sufocate de paraziți și demagogi. Se va înțelege acum de ce strigătele și protestul unui Caragiale, G. M. Zamfirescu ori Camil Petrescu nu erau lăsate să ajungă pe scenă, de ce piesele lor erau ținute la index. În concepția strîmtă a potentatilor de atunci, în alcătuirea lor în care viciul trecea drept supremă calitate și dovadă de rafinament, teatrul trebuia să fie nimic mai mult decât mijloc de desfătare pentru un public simandicos și cosmopolit, sensibil doar la „problemele“ aventurilor de alcov ale piesuțelor bulevardiere importate de prin străinătăți. Dramaturgii noștri, în cel mai bun caz, trebuiau să se mulțumească cu misiunea de traducători ori adaptatori ai acestora. Iar teatrele, puține câte erau, ori luau calea comercialismului spre a fi surse de câștig pentru cei ce investeau bani în ele, ori luptau din stagiune în stagiune să supraviețuiască, desconsiderate de către stat și de către publicul „de elită“. Ciudat sună azi și totuși așa a fost: mișcarea teatrală viețuind, la împlinire — din „criză“ în „criză“, stagiune de stagiune — lipsită de interesul oficialităților culturale, a trebuit într-un an să se considere fericită că a fost pusă sub oblăduirea... Ministerului Sănătății. Iar scenele naționale — cum a fost cea din Craiova, negăsindu-și un tutore care să-i acopere nevoile de trai — au sucombat după ani de adevărat pionierat cultural.

Pilde de abnegație au dat în acele vremuri de restriște pentru teatrul românesc un Nottara, Gusty ori Victor Ion Popa, care în pofida vitregiei au căutat să ridice arta scenei noastre cît mai sus. Iar actorii noștri, venerabili și prețuiți, azi, își mai amintesc de bună seamă din tinerețea lor, de drama vieții de actor, disprețuit de lumea înecat în prejudecăți, sărac și flămînd, mereu rătăcind după o scenă și un angajament.

Dar peste lumea aceea, a sărăciei, mizeriei, a promiscuității și deznădejdii — pe care unii rătăciți în desperarea lor o priveau cu luneta boemiei spre a-i mai găsi un sens — noi am lăsat, pentru totdeauna, cortina. Și sentimentul pe care ni l-a prilejuit această singulară lăsare de cortină a fost de nespusă ușurare. În negura pe care ea o închide au rămas toate amintirile triste. Se pierd acolo mizeriile vieții de actor fără pingele și flămînd, rămîn acolo patronii de teatre pentru care menirea Thaliei era să aducă rețete

bune. Și facem astăzi să triumfe strădania neobosită a celor care au luptat dezinteresat și neobosit pentru ridicarea scenei noastre. Am scos la rampă pildele mari de modestie, dăruire și talent. Acestea nu sînt ale trecutului și nu mor, ci abia încep să trăiască.

Lumea noastră e în prefacere, iar teatrul, oglinda ei, o urmează fidel. Au dispărut trupele mereu vagabonde, au dispărut mizeria și umilinta actorului, și ne amintim cu duioșie azi de încercările temerare și izolate, dar întotdeauna tragice, cum a fost de pildă aceea a lui Grigore Manolescu cu turneul lui la Viena acum aproape jumătate de veac. A dispărut și un anumit fel de piese. În acest prim deceniu al Republicii noastre, pe care îl serbăm acum, odată cu prefacerile generale, teatrul și dramaturgia românească, călăuzite de partidul revoluționar al clasei muncitoare, și-au luat locul de cinste și de răspundere, de educatori ai poporului; metoda realismului socialist le asigură cunoașterea reală a societății și a omului, a problemelor de viață și a telurilor umanității. Scena slujește acum cele mai înalte aspirații ale omului; ea vine să exprime năzuințele și cuceririle înalte ale întregului popor. S-a schimbat la noi și publicul. Vin azi la teatru cei ce vor ca el să răspundă dorinței lor de învățatură și de ridicare spirituală. La teatru merge azi poporul, teatrul e al lui, iar cele aproape patruzeci de așezăminte teatralicești stabile din orașele mari și mici ale țării, precum și cele peste 11.000 de ansambluri de amatori — muncitorești, țărănești, studențești — stau măturie a acestei bogate activități. Naționalitățile conlocuitoare au fost privite cu aceeași părintească grijă și dorința lor de odinioară de a auzi în limbile lor materne piese din repertoriul universal și național este astăzi un lucru înfăptuit. Piese din dramaturgia mai veche și actuală a fiecărei naționalități, alături de gloriile ale literaturii universale, asemenea unui Brecht, Molière și Machiavelli, sînt jucate pe scenele teatrelor german, maghiar sau evreiesc din țara noastră.

Dramaturgii noștri nu scriu pe gusturi, pe mode, pe interese. Ei cercetează viața și se străduiesc s-o reflecte în ce are ea mai reprezentativ, să aducă în scenă omul nou, cu problemele și năzuințele lui. Acest deceniu al Republicii noastre populare a văzut re-născînd o seamă de dramaturgi și născîndu-se o întreagă pleiadă de tineri condeieri. Camil Petrescu, Victor Eftimiș, Al. Kirilșescu, precum și Mihail Davidoglu, Aurel Baranga, Horia Lovinescu, Lucia Demetrius, Ana Novac au creat piese dintre care unele au o faimă ce a depășit hotarele țării.

Actorul de azi este un cetățean care face cinste întregului popor. Misiunea lui este de a educa poporul de la înălțimea scenei. Răspunderea îi este de aceea uriașă, ca și prețuirea ce i se acordă. Studentul din conservator nu trebuie să se mai lupte cu mizeria și să privească îngrijorat viitorul. El nu are a se ocupa decît de dobîndirea și de desăvîrșirea măiestriei lui artistice, știind că după sfîrșitul studiilor i se încredințează pe o scenă misiunea de a sluji această artă. Pașii lui în ale uceniciei îi sînt călăuziți de marii noștri actori și regizori, cărora li s-a încredințat însărcinarea delicată și plină de răspundere de a le veghea creșterea.

Pentru prima oară în istoria teatrului românesc, în decursul acestui deceniu, am fost invitați oficial peste hotare, am întreprins primele noastre turnee în străinătate, pornind în vara anului 1956 la Paris cu Teatrul Național „I. L. Caragiale“, și apoi în 1957, cu același teatru, la Veneția. S-a scris atît în străinătate cît și la noi despre marele succes raportat în aceste împrejurări. Teatrul românesc și-a creat o faimă care pînă în vremea noastră nu era nici măcar presupusă.

Sînt fapte toate acestea și ele grăiesc de la sine. Prezența lor masivă ne dă dreptul să ne mîndrim, dar o facem cu modestie, căci acesta este spiritul eticii noastre. Ne simțim mîndri că am putut făuri atît de mult în primul deceniu al Republicii noastre. Ne mîndrim, dar nu ne înfumurăm. Avem încă multe de făcut și sîntem siguri că sub aceeași călăuzire înțeleaptă, care a fertilizat viața, teatrul nostru, vom izbuti să realizăm ceea ce pentru alții era doar un vis. Și în acest sens stau chează roadele primilor noștri zece ani.